

ลักษณะการเชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั้า* COHESION IN 'COTMAICANGWANGRAM'

กันติทัต การเจริญ**
Kantithat Karncaroen

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์กลไกทางภาษา ที่ใช้เชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั้า ๔ ประเภท คือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การละ การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาจดหมายจางวางหรั้าออกเป็น ๒ ประเภท คือ เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา และเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การวิจัยพบว่า จดหมายจางวางหรั้ามีการเชื่อมโยงความประเภทต่างๆ คือ ๑) การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง ได้แก่ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยคำบ่งชี้ และการอ้างถึงด้วยคานามและส่วนขยาย ๒) การเชื่อมโยงความโดยการละ พบ การละหน่วยนามและการละหน่วยกริยา ๓) การเชื่อมโยงความโดยการใช้อ้างอิง พบการใช้อ้างอิงที่แสดงความสัมพันธ์ ๑๗ ประเภท ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบคล้ายตาม, แบบขัดแย้ง, แบบ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะการเชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั้า.” ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒.

** นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๑๑๘ กัณฑ์ที่๓ การเจริญ

เงื่อนไข, แบบแสดงเหตุ, แบบแสดงผล, แบบขยายความ, แบบตัดตอนหรือแยกส่วน, แบบแสดงลำดับขั้นตอน การดำเนินการตามเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง, แบบแสดงการเปรียบเทียบ, แบบแสดงการกล่าวถึงคำพูด ความคิด, แบบให้ลึก, แบบแจกแจงรายละเอียด, แบบแสดงตัวอย่าง, แบบแสดงวัตถุประสงค์, แบบแสดงวิธีการหรือกระบวนการ, แบบแสดงจุดเริ่มต้น และแบบสรุปความ

๔) การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ พบการซ้ำรูป ซ้ำความ และซ้ำโครงสร้าง

คำสำคัญ : จดหมายจางวางหว่า การเชื่อมโยงความ

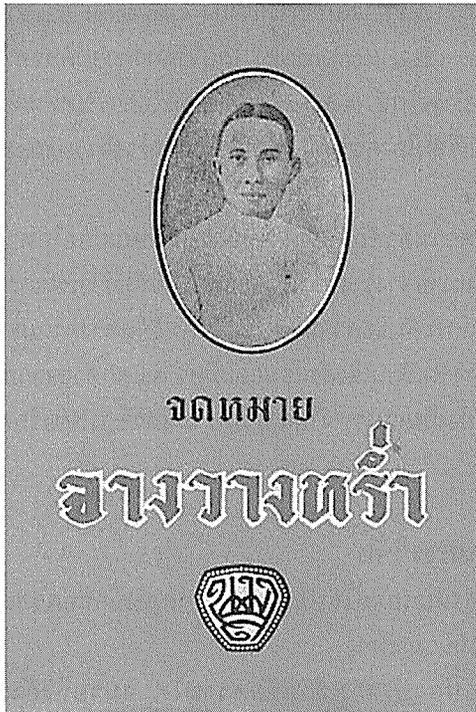
Abstract

The purpose of this research is to analyze the four types of cohesive devices in 'Cotmaicangwangram' : reference, ellipsis, conjunction and repetition. The contents of 'Cotmaicangwangram' can be divided into two parts : education and way of living. Four types of cohesion were found in this research : 1) References : pronominal, demonstratives, nominal and modifier. 2) Ellipsis : nominal ellipsis and verbal ellipsis. 3) Conjunctions : additive relation, adversative relation, conditional relation, causal relation, relation of result, reformatory relation, classifier relation, temporal relation, comparative relation, relation of word depiction, alternative relation, transitional relation, exemplificatory relation, relation of purpose, relation of method, relation of starting and inferential relation. 4) Repetitions : recurrence, paraphrase and parallel structure.

Keywords : 'Cotmaicangwangram', cohesion

บทนำ

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในปัจจุบันมิได้สื่อสารด้วยถ้อยคำหรือประโยคเพียงประโยคเดียว แต่สื่อสารกันในลักษณะของข้อความต่อเนื่อง ดังนั้นการศึกษาภาษาในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับภาษาที่ปรากฏต่อเนื่องกันในระดับเหนือกว่าประโยคที่เรียกว่า ภาษาระดับข้อความ (discourse) ซึ่ง Halliday and Hasan (1976) กล่าวว่า ภาษาระดับข้อความ เป็น ความเรียง (text) ซึ่งเป็นหน่วยทางภาษาที่มีประโยคเป็นองค์ประกอบ และประโยคเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกี่ยวข้องกันโดยมีการเชื่อมโยงความ (cohesion) เป็นกระบวนการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างองค์ประกอบของข้อความตั้งแต่ ๒ องค์ประกอบขึ้นไป ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็ได้

จดหมายเหตุอารยธรรม พระนิพนธ์พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ

จดหมายจางวางหรั่า ซึ่งเป็นพระนิพนธ์ของพระราชาวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ เป็นนวนิยายรูปแบบจดหมายเรื่องแรกของไทยที่มีที่มาจากนวนิยายต่างประเทศ รูปแบบจดหมายเรื่อง Letters from a Selfmade Merchant to His Son ของ จอร์จ ฮอเรซ ลอริเมอร์ (George Horace Lorimer) ข้อความในจดหมายจางวางหรั่าเป็นภาษาระดับข้อความที่น่าสนใจ มีลักษณะกึ่งภาษาพูดและภาษาเขียน ที่ผ่านมาการศึกษาจดหมายจางวางหรั่ามักเน้นในแง่ที่เป็นการศึกษาวิจารณ์วรรณกรรมเท่านั้น ส่วนการนำวรรณกรรมเรื่องนี้มาศึกษาในด้านภาษายังไม่ปรากฏ โดยเฉพาะการศึกษาในฐานะภาษาระดับข้อความ ผู้วิจัยจึงใคร่จะศึกษารูปแบบกลไกการเชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั่า และพิจารณาว่ารูปแบบของกลไกต่างๆ นั้นอาจมีความสัมพันธ์ทางความหมายในลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะกลไกทางภาษา ที่ใช้เชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั่า ได้แก่ การอ้างถึง (reference) การซ้ำ (repetition) การละ (ellipsis) และการใช้คำเชื่อม (conjunction) โดยใช้แนวความคิดของ Halliday & Hasan (1976) และชลธิชา บำรุงรักษ์ (๒๕๓๙) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ และการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความที่ปรากฏในโครงสร้างผิว (surface structure) ในบริบทภาษาเท่านั้น

การวิจัยนี้มีความสำคัญคือ ทำให้ทราบลักษณะกลไกทางภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั่า ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมนี้เรียบเรียงขึ้นมาอย่างมีเอกภาพ ภาษาระดับข้อความมีความสัมพันธ์กันทางความหมายเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของงานเขียนเชิงสั่งสอนและมีความแตกต่างจากภาษาระดับข้อความประเภทอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความในวรรณกรรมไทยเรื่องอื่นๆ ต่อไป

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. ... เครื่องหมายจุดไข่ปลา เมื่อปรากฏหน้าข้อความใด หมายถึงหน้าข้อความนั้นมีข้อความนำมาก่อน

ถ้าจุดไข่ปลาปรากฏท้ายข้อความใด หมายถึงยังมีข้อความต่อจากข้อความนั้นอีก

๒. ๘ เครื่องหมายแสดงการไม่ปรากฏรูปภาษาในโครงสร้างผิว

๓. (1) (2) (3) เครื่องหมายตัวเลขอารบิกภายในเครื่องหมายชนิดนี้เป็นเครื่องหมายที่แสดงลำดับของคำที่ปรากฏในบริบท

ผลการวิจัย

จดหมายจางวางหรั่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอนของจางวางหรั่าเศรษฐีเมืองฉะเชิงเทรา ที่มีถึงนายสนธิ์ บุตรชาย ซึ่งเป็นผู้ที่ไปศึกษาวิชาอยู่ประเทศอังกฤษ เนื้อหาในจดหมายเป็นการสั่งสอนในเรื่องต่างๆ โดยแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การศึกษา

๒. การดำเนินชีวิต ได้แก่ การทำงาน การใช้จ่าย การคบคน และการมีคู่ครอง การแบ่งเนื้อหาเป็น ๒ ประเภทเป็นการแบ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้มีพันธะทงกล่าวถึงการสั่งสอนในเรื่องใดบ้าง และจากเนื้อหาทั้ง ๒ ประเภทข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะกลไกการเชื่อมโยงความ โดยพบการเชื่อมโยงความประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง

๑.๑ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม

ตัวอย่าง

คำที่แม่ของเจ้าขอให้ข้า(1)ช่วยสอนว่าอย่าให้เจ้าร่ำเรียนจนเกินกำลังวังชาไปนั้น ไม่เป็นคำที่จะพึงต้องสอน เพราะข้า(2)รู้อยู่ว่าเจ้าไม่ทำเช่นนั้นเป็นแน่ การที่ข้า(3)แบ่งกำไรโรงสีและเงินค้ำขายอื่นๆ มาให้เจ้าไปเรียนเมืองนอกครั้งนี้...

(จดหมายจางวางหรั่า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๒)

ข้า(1)(2)(3) เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงสรรพนามบุรุษที่ ๑ เพื่ออ้างถึง จางวางหรั่า ซึ่งเป็นผู้เขียนจดหมายถึงนายสนธิ์ผู้เป็นบุตรชาย

ตัวอย่าง

...เวลาเจ้า(1)อยู่เมืองนอกข้าจะให้เงินเจ้า(2)ซื้อแว่นตา เวลากลับมาเมืองไทยเจ้า(3)จะมารับจ้างข้าทำการ ข้าก็คงให้เงินเดือนเจ้า(4)พอซื้อแว่นตา

๑๒๒ กันทิทัต การเจริญ

เหมือนกัน...

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

เจ้า(1)(2)(3)(4) เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงสรรพนามบุรุษที่ ๒ เพื่ออ้างถึง นายสนธิ ผู้เป็นบุตรชายของจางวางหรั้า

๑.๒ การอ้างถึงด้วยคำบ่งชี้

ตัวอย่าง

คำที่แม่ของเจ้าขอให้ข้าช่วยสอนว่าอย่าให้เจ้าร่ำเรียนจนเกินกำลังวังชาไปนั้น ไม่เป็นคำที่จะฟังต้องสอน เพราะข้ารู้อยู่ว่าเจ้าไม่ทำเช่นนั้นเป็นแน่...

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๒)

เช่นนั้น เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยคำบ่งชี้ คือ เช่นนั้น เพื่ออ้างถึงประโยค อย่าให้เจ้าร่ำเรียนจนเกินกำลังวังชาไปนั้น

๑.๓ การอ้างถึงด้วยคำนามและส่วนขยาย

ตัวอย่าง

ความข้อนี้เป็นจริงฉันใด การเล่าเรียนก็เป็นจริงฉันนั้น ในเวลาที่เรียนเจ้าทราบไม่ได้ว่า อัลยิบราหรือยูคลิดหรือลลยิกหรืออะไร ที่จะเป็นเลือดเป็นเนื้อทำให้เจ้าเป็นผู้มีกำลังวังชาต่อไปในภายหน้า เจ้าทราบอยู่แต่ว่าของเหล่านี้ หากว่าจะไม่เป็นยาธาตุบริหารก็คงไม่ทำให้ธาตุวิบัติ...

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๘)

ของเหล่านี้ เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยคำนามและส่วนขยาย เพื่ออ้างถึง อัลยิบราหรือยูคลิดหรือลลยิกหรืออะไร

๒. การเชื่อมโยงความโดยการละ

๒.๑ การละหน่วยนาม

ตัวอย่าง

การเล่าเรียนนี้ถ้าจะว่าไปก็เหมือนกับกรกินข้าว เมื่อกิน ๕ แล้วเจ้า

ทราบไม่ได้ว่าปลาหูคิ้วหรือไก่แพงแกลงนกที่มีคุณ...

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๗)

๕ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการละหน่วยนามในตำแหน่งกรรม คือ **ข้าว** จากข้อความ การเล่าเรียนนี้ถ้าจะว่าไปก็เหมือนกับกรินข้าวเมื่อกรินข้าวแล้วเจ้าทราบไม่ได้ว่าปลาหูคิ้วหรือไก่แพงแกลงนกที่มีคุณ...

๒.๒ การละหน่วยกริยา

ตัวอย่าง

...เมื่อเขาจำหน่ายวิชากันในห้องเรียนก็ดี หรือ ๕ ที่ใดๆ ก็ดี เจ้าจงอย่ารู้กระดากกลัวใครจะว่าเป็นผู้ตะกละตะกลาม...

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๒)

๕ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการละหน่วยกริยา คือ **จำหน่าย** จากข้อความ ...เมื่อเขาจำหน่ายวิชากันในห้องเรียนก็ดี หรือจำหน่ายที่ใดๆ ก็ดี เจ้าจงอย่ารู้กระดากกลัวใครจะว่าเป็นผู้ตะกละตะกลาม...

๓. การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม

๓.๑ ความสัมพันธ์แบบคล้ายตาม

ตัวอย่าง

...ความเป็นผู้ตายนี่ไม่เป็นสิ่งสลักสำคัญ ด้วยแว่นตาราคาถูก แต่การเรียนอะไรไม่ได้นั้นสำคัญที่สุด เพราะถ้าเรียนเหลวกลับมากก็เป็นผู้ไม่มีประโยชน์สมกับที่เกิดมาเป็นคน และความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด...

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑-๑๒)

และ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบคล้ายตามกัน โดยเชื่อมระหว่าง เพราะถ้าเรียนเหลวกลับมากก็เป็นผู้ไม่มีประโยชน์สมกับที่เกิดมาเป็นคน กับ ความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด เพื่อแสดงให้เห็นว่าเนื้อความนั้นมีความต่อเนื่องและเป็นไปในทำนองเดียวกัน

๑๒๔ ก้นดีที่ตัด การเจริญ

๓.๒ ความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง

ตัวอย่าง

ข้าได้สังเกตเห็นมานานแล้วว่าเงินประเภทรายจ่ายของเจ้าสูงขึ้นไป แต่รายงานที่รับจาก มิศเตอไวต์ไม่ได้แสดงว่าเจ้าเรียนดีขึ้นตามส่วนที่ลงไปนั้นเลยถ้าเป็นการของบริษัทค้าขายก็ใช้ไม่ได้...

(จดหมายจางวางหรัว ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๗)

แต่ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกัน โดยเชื่อมระหว่าง ข้าได้สังเกตเห็นมานานแล้วว่าเงินประเภทรายจ่ายของเจ้าสูงขึ้นไป กับ รายงานที่รับจาก มิศเตอไวต์ไม่ได้แสดงว่าเจ้าเรียนดีขึ้นตามส่วนที่ลงไปนั้นเลยถ้าเป็นการของบริษัทค้าขายก็ใช้ไม่ได้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเนื้อความที่อยู่ใกล้เคียงกันนั้นไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน

๓.๓ ความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข

ตัวอย่าง

...แม่ของเจ้ามีความหวาดหวั่นเกรงว่าเจ้าจะเรียนมากเกินไป ด้วยเห็นลูกท่านที่ไปๆ กลับมากลายเป็นคนแก่ดูอะไรก็ไกลไม่เห็น มีคำกล่าวว่า เป็นด้วยอ่านหนังสือเหลือเกินไปนัก ส่วนความเห็นของข้านั้นเห็นว่า ถ้าตามันจะสั้นด้วยเรียนมากก็ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเถิด...

(จดหมายจางวางหรัว ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

ถ้า...ก็ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งจะเกิดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของอีกเหตุการณ์หนึ่ง โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ตามันจะสั้นด้วยเรียนมาก กับ ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเถิด

๓.๔ ความสัมพันธ์แบบแสดงเหตุ

ตัวอย่าง

...ความเป็นผู้ตาสั้นนี้ไม่เป็นสิ่งสลักสำคัญ ด้วยแว่นตาราคาถูก แต่การเรียนอะไรไม่ได้มันสำคัญที่สุด เพราะ ถ้าเรียนเหลวกลับมาก็เป็นผู้ไม่มีประโยชน์

สมกับที่เกิดมาเป็นคน...

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

ด้วย, เพราะ เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม แสดงความสัมพันธ์แบบแสดงเหตุ เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดอีก เหตุการณ์หนึ่ง และเป็นการแสดงสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้นๆ โดยคำเชื่อม **ด้วย, เพราะ** แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ความเป็นผู้ตาสั้นนี้ไม่เป็นสิ่งสลักสำคัญ กับ แวนตาราคาถูก และ การเรียนอะไรไม่ได้มันสำคัญที่สุด กับ ถ้าเรียนเหลวกลับมา ก็เป็นผู้ไม่มีประโยชน์สมกับที่เกิดมาเป็นคน

๓.๕ ความสัมพันธ์แบบแสดงผล

ตัวอย่าง

...ความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด แต่เป็นของหาง่าย เปรียบเหมือนม้าซาหักซึ่งเจ้าของเป็นผู้ละอายบาป หากว่าจะหาซื้ออีกสองสลึงเพื่อ ต่อเมื่อมีมาอยู่กับตัวแล้วจึงแพง แพงแก่ผู้เป็นเจ้าของ...

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑-๑๒)

จึง เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงผล เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์หนึ่งเป็นผลมาจากอีก เหตุการณ์หนึ่งที่เกิดนำมา

๓.๖ ความสัมพันธ์แบบขยายความ

ตัวอย่าง

...ความเป็นผู้ตาสั้นนี้ไม่เป็นสิ่งสลักสำคัญ ด้วยแวนตาราคาถูก แต่ การเรียนอะไรไม่ได้มันสำคัญที่สุด เพราะถ้าเรียนเหลวกลับมาก็เป็นผู้ไม่มีประโยชน์ สมกับที่เกิดมาเป็นคน และความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด แต่เป็นของ หาง่ายเปรียบเหมือนม้าซาหักซึ่งเจ้าของเป็นผู้ละอายบาป หากว่าจะหาซื้ออีกสองสลึง เพื่อ ต่อเมื่อมีมาอยู่กับตัวแล้วจึงแพง แพงแก่ผู้เป็นเจ้าของ และถ้าเจ้าเป็นเจ้าของก็จะ แพงแก่ข้าผู้เป็นพ่อของเจ้านี้ด้วย

(จดหมายจางวางหรัฯ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑-๑๒)

ที่, **ซึ่ง** เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม แสดงความสัมพันธ์แบบขยายความ เพื่อให้มีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.๗ ความสัมพันธ์แบบตัดตอนหรือแยกส่วน

ตัวอย่าง

...แม่ของเจ้ามีความหวาดหวั่นเกรงว่าเจ้าจะเรียนมากเกินไป ด้วยเห็นลูกท่านที่ไปๆ กลับมากกลายเป็นคนแก่ดูอะไรไกลไม่เห็น มีคำกล่าวว่าเป็นด้วยอ่านหนังสือเหลือเกินไปนัก **ส่วน**ความเห็นของข้า้นั้นเห็นว่า ถ้าตามันจะสั้นด้วยเรียนมากก็ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเกิด...

(จดหมายจางวางหว้า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

ส่วน เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบตัดตอนหรือแยกส่วน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเห็นที่แตกต่างและเป็นคนละส่วนกันกับความเห็นที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยเชื่อมระหว่าง แม่ของเจ้ามีความหวาดหวั่นเกรงว่าเจ้าจะเรียนมากเกินไป ด้วยเห็นลูกท่านที่ไปๆ กลับมากกลายเป็นคนแก่ดูอะไรไกลไม่เห็น มีคำกล่าวว่าเป็นด้วยอ่านหนังสือเหลือเกินไปนัก กับความเห็นของข้า้นั้นเห็นว่า ถ้าตามันจะสั้นด้วยเรียนมากก็ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเกิด

๓.๘ ความสัมพันธ์แบบแสดงลำดับขั้นตอน การดำเนินการตามเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ตัวอย่าง

แม่ของเจ้าสั่งให้ข้าเตือนว่า **เมื่อ**เจ้าไปถึงเมืองนอกแล้ว ออย่าร่ำเรียนให้มันเหลือปากกว่าแรงไปนัก...

(จดหมายจางวางหว้า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

เมื่อ...แล้ว เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงลำดับขั้นตอน การดำเนินการตามเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ **เมื่อ** เป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดก่อน คือ **เจ้าไปถึงเมืองนอก** กับ **แล้ว** เป็นคำเชื่อมแสดงเหตุการณ์ที่เกิดภายหลังหรือต่อมา คือ **ออย่าร่ำเรียนให้มัน**

เหลือปากว่าแรงไปนัก

๓.๙ ความสัมพันธ์แสดงการเปรียบเทียบ

ตัวอย่าง

...และความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด แต่เป็นของหาง่าย
เปรียบเหมือนม้าซากหักซึ่งเจ้าของเป็นผู้ละอายบาป...

(จดหมายจางวางหว่า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑-๑๒)

เปรียบเหมือน เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้น้ำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งจากตัวอย่างเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง ความเป็นผู้เปล่าประโยชน์นั้นเป็นของแพงที่สุด แต่เป็นของหาง่าย กับ ม้าซากหักซึ่งเจ้าของเป็นผู้ละอายบาป

๓.๑๐ ความสัมพันธ์แสดงการกล่าวคำพูด ความคิด

ตัวอย่าง

...แม่ของเจ้ามีความหวาดหวั่นเกรงว่าเจ้าจะเรียนมากเกินไป ด้วยเห็นลูกท่านที่ไปๆ กลับมากกลายเป็นคนแก่ดูอะไรไกลไม่เห็น มีคำกล่าวว่(1)เป็นด้วยอ่านหนังสือเหลือเกินไปนัก ส่วนความเห็นของข้า้นั้นเห็นว่า(2) ถ้าตามันจะสั้นด้วยเรียนมากก็ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเถิด...

(จดหมายจางวางหว่า ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๑)

ว่(1)(2) เป็นรูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้น้ำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงการกล่าวถึงคำพูด ความคิด เพื่อทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับคำพูด โดยเชื่อมระหว่าง มีคำกล่าวว่ กับ เป็นด้วยอ่านหนังสือเหลือเกินไปนัก และ ส่วนความเห็นของข้า้นั้นเห็น กับ ถ้าตามันจะสั้นด้วยเรียนมากก็ช่างหัวมัน ปล่อยให้มันสั้นเถิด

๓.๑๑ ความสัมพันธ์แบบให้เลือก

ตัวอย่าง

ความข้อนี้ข้า้นิ่งๆ มานาน เพราะหวังอยู่ว่าในสมองเจ้าก็มีมันอยู่บ้าง

๑๒๘ กัณฑ์ที่ ๓ การเจริญ

เจ้าคงมีเวลาที่ยังหอนรู้สึกตัวไม่ตรงแนวไปเข้ากองไฟเหมือนแมลงเม่า หรือ(1) ตรงแนวไปลงอเวจีเหมือนมนุษย์จำพวกที่ตั้งใจหาดีโดยให้ร้ายแก่ผู้อื่น มนุษย์จำพวกนี้หาไม่ผู้ยากที่เห็นหน้าเป็นคนมีหน้ามีตาอยู่ก็มีบ้าง เมื่อเจ้ารู้จักสังเกตเจ้าจะสังเกตได้ว่าคนที่ใช้เงินทองสุ่ยสุ่ยรายนั้น โดยมากเป็นพวกที่ไม่เคยต้องเหน็ดเหนื่อยในเรื่องหาเงิน เป็นแต่คนอื่นเขาหาไว้ให้แล้วก็ใช้ไป หรือ(2) หากว่าจะหาได้เองก็หาได้ด้วยไม่ผู้ต้องออกน้ำพักน้ำแรงก็มากนัก...

(จดหมายจางวางหว่า ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๗-๒๘)

หรือ(1)(2) เป็นรูปภาพาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้จ่ายเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือก ระหว่าง ตรงแนวไปเข้ากองไฟเหมือนแมลงเม่า กับ ตรงแนวไปลงอเวจีเหมือนมนุษย์จำพวกที่ตั้งใจหาดีโดยให้ร้ายแก่ผู้อื่น และให้เลือกระหว่าง โดยมากเป็นพวกที่ไม่เคยต้องเหน็ดเหนื่อยในเรื่องหาเงิน เป็นแต่คนอื่นเขาหาไว้ให้แล้วก็ใช้ไป กับ หากว่าจะหาได้เองก็หาได้ด้วยไม่ผู้ต้องออกน้ำพักน้ำแรงก็มากนัก

๓.๑๒ ความสัมพันธ์แบบแจกแจงรายละเอียด

ตัวอย่าง

วิธีที่มนุษย์เราจะมั่งมีได้รวดเร็ว นั้น ถ้าพูดกันโดยตรงไปตรงมาก็มีอยู่สองทางคือ(1) คนอื่นเขายื่นให้เมื่อเขายังเป็นทางหนึ่ง เขาทิ้งไว้ให้เมื่อเขาตายทางหนึ่ง ส่วนการมั่งมีเร็วด้วยวิธีเดินกรอก คือ(2)วิธีมีตุๆ เลี้ยวๆ ลดๆ นั้นก็มีมาก แต่ถ้าจะนำมาจรรไนก็ราคาแพง...

(จดหมายจางวางหว่า ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๙)

คือ(1)(2) เป็นรูปภาพาที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้จ่ายเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแจกแจงรายละเอียด ด้วยการอธิบายขยายความสิ่งที่กล่าวนามาก่อนเพื่อให้เกิดความละเอียดชัดเจน โดยกล่าวแจกแจงถึงวิธีที่มนุษย์จะมั่งมีว่าเป็นด้วยคนอื่นเขายื่นให้เมื่อเขายังเป็นทางหนึ่ง เขาทิ้งไว้ให้เมื่อเขาตายทางหนึ่ง กับ วิธีมีตุๆ เลี้ยวๆ ลดๆ นั้นก็มีมาก แต่ถ้าจะนำมาจรรไนก็ราคาแพง

๓.๑๓ ความสัมพันธ์แบบแสดงตัวอย่าง

ตัวอย่าง

...เมื่อเจ้ารู้จักสังเกตเจ้าจะสังเกตได้ว่าคนที่ใช้เงินทองสุ่ยสุ่ยอยู่นั้น โดยมากเป็นพวกที่ไม่เคยต้องเหน็ดเหนื่อยในเรื่องหาเงิน เป็นแต่คนอื่นเขาหาไว้ให้แล้วก็ใช้ไปๆ หรือหากว่าจะหาได้เองก็หาได้ด้วยไม่ผู้ต้องออกนํ้ารักดีนํ้าแรงก็มากน้อย เช่น ได้เงินเดือนเกินส่วนงานที่ทำเป็นต้น...

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๗-๒๘)

เช่น เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้นํ้าเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงตัวอย่าง ซึ่งทำหน้าที่แสดงตัวอย่างเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้เนื้อความชัดเจนขึ้น

๓.๑๔ ความสัมพันธ์แบบแสดงวัตถุประสงค์

ตัวอย่าง

...แต่ถึงเวลานี้อายุข้าหลายสิบเข้าไปแล้วก็จริง แต่ข้าก็ยังมีกำลังวังชา กิริยาอาการว่องไวคืออยู่ ข้าตั้งใจอยู่ว่าจะไม่ตายลงไปเพื่อความสะดวกแก่เจ้า

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๐)

เพื่อ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้นํ้าเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงวัตถุประสงค์ ซึ่งทำหน้าที่แสดงวัตถุประสงค์ของจางวางหรั้าว่าจะไม่ตายลงไป เพื่อ ความสะดวกแก่เจ้า ซึ่งก็คือ นายสนธิ ผู้เป็นบุตรชายนั่นเอง

๓.๑๕ ความสัมพันธ์แบบแสดงวิธีการหรือกระบวนการ

ตัวอย่าง

...ส่วนการมั่งมีเร็วด้วย(1)วิธีเดินกรอก คือวิธีมีดๆ เลี้ยวๆ ลดๆ นั้น ก็มีมาก แต่ถ้าจะนำมาจากรโนกราคาไฟเบี่ย สุภาษิตอาหรับเขาว่า ลิ่นยาวทำชีวิตสั้น เจ้ายอมทราบบออยู่แล้ว การมั่งมีด้วย(2)วิธีเดินกรอกนี้ใช้ไม่ได้...

(จดหมายจางวางหรั้า ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๙)

ด้วย(1)(2) เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้นํ้าเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์แบบแสดงวิธีการหรือกระบวนการของการมั่งมีอย่างรวดเร็ว

๓.๑๖ ความสัมพันธ์แบบจุดเริ่มต้น

ตัวอย่าง

...แต่ในบริษัทนี้ไม่มีรอกสำหรับชักใคร่ได้ ถ้าจะขึ้นให้ถึงยอดก็จะต้องปีนขึ้นมาเองตั้งแต่คั่นล่างขึ้นมาทั้งนั้น...

(จดหมายจากวางหว้า ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๑)

ตั้งแต่ เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้อำนาจเชื่อมเพื่อแสดงความสัมพันธ์แบบจุดเริ่มต้น ทำหน้าที่แสดงถึงจุดเริ่มต้นของความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

๓.๑๗ ความสัมพันธ์แบบสรุปความ

ตัวอย่าง

...ถ้าเจ้าเข้าใจเช่นนั้นไม่เข้าใจจะได้รับความลำบากนัก เพราะข้าไม่ได้ตั้งใจจะทนให้เจ้าสุ่ยสุ่ยเช่นนั้นเลย ถึงข้าจะมั่งมีสักร้อยเท่ารอรชชะไลต์เมืองไทย ข้าก็คงไม่ทนเป็นแน่ เพราะฉะนั้นถ้าเจ้ามีประสงค์จะหลบหลีกความลำบาก เจ้าจงหัดประมาณเงินรายจ่ายในเวลานี้ให้พอๆ กับที่ประมาณว่าจะได้ในภายหน้า...

(จดหมายจากวางหว้า ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๘-๒๙)

เพราะฉะนั้น เป็นรูปภาพที่แสดงการเชื่อมโยงความโดยการใช้อำนาจเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบสรุปความ เพื่อทำหน้าที่สรุปใจความของเรื่องที่กล่าวนำมา

๔. การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ

๔.๑ การซ้ำรูป

ตัวอย่าง

ข้าจะยื่นตำแหน่งหัวหน้าๆ ในบริษัทให้เจ้าไม่ได้ หากว่าข้าจะให้ได้ ก็จะไม่เป็นประโยชน์แก่เจ้าไปก็วัน แต่จะเป็นอันตรายแก่บริษัทไปยี่ตยวณัก ในชั้นภวรรคพรหมของบริษัทอันเป็นตำแหน่งที่ข้าอยู่นี้ ก็ยังมีที่ว่างถมไป ใครจะขึ้นมาอยู่ด้วยอีกก็ได้ แต่ในบริษัทนี้ไม่มีรอกสำหรับชักใคร่ได้ ถ้าจะขึ้นให้ถึงยอดก็จะต้องปีนขึ้นมาเอง ตั้งแต่คั่นล่างขึ้นมาทั้งนั้น ส่วนตัวเจ้าก็จะเป็นผู้ที่ไต่รำเรียนมากกว่าเสมีนธรรมคาควรซึ่งเจ้าจะปีนได้เร็วกว่า แต่ความเร็วความช้าในข้อนี้อยู่กับตัวเจ้าเอง เมื่อข้าได้เปิดทาง

ให้แล้ว เขาก็จะต้องใช้วิธีเป็นผู้ดำเนินและป็นต่อไป

(จดหมายจางวางหรั้ ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๐-๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ประเภท การซ้ำ
รูปคือ บริษัท - บริษัท - บริษัท - บริษัท ซึ่งเป็นการซ้ำทุกส่วน

๔.๒ การซ้ำความ

ตัวอย่าง

เด็กที่มันเกิดมาสำหรับอับรีนั่น จะไปเมืองนอกหรืออยู่เมืองโนมันก็
อับรีจนได้ แต่คงจะอับรีไปคนละอย่าง เป็นต้นว่าเด็กที่สันดานมันจะเล่นเบี่ย ถ้ามันไม่
ใครมีโอกาสมันก็เล่นเพียงไฟตอง ถ้าโอกาสมันให้ มันก็เล่นซิมเซ็กจับยี่กี แล้วเลยถึง
ไปถั่วหัวโต ตามหมู่คนที่มันสมาคม ถ้าแหละมันรู้จักขี่หกโกไหวดี คนเขาหลงลมมัน
เขาก็จ้างมันใช้ แต่อย่าคิดเป็นอันขาดว่ามันตั้งใจทำงานให้เจ้าขุนมูลนาย เพราะใจมัน
อยู่กับถั่วกับไปของมันต่างหาก

(จดหมายจางวางหรั้ ฉบับที่ ๑ หน้า ๒๐)

จากตัวอย่างข้างต้น พบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ประเภท การซ้ำ
ความ คือ เบี่ย - ไฟตอง - ซิมเซ็กจับยี่กี - ไปถั่วหัวโต - ถั่วกับไป ซึ่งเป็นการซ้ำ
ความในระดับคำ โดยมีความหมายพ้องกัน คือ กล่าวถึงการเล่นพนัน

๔.๓ การซ้ำโครงสร้าง

ตัวอย่าง

...เมื่อเขาจำหน่ายวิชากันในห้องเรียนก็ดี หรือที่ใดๆ ก็ดี เจ้าจ
งอยู่รู้กระดากกลัวใครจะว่าเป็นผู้ตะกละตะกลาม...

(จดหมายจางวางหรั้ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๒)

จากตัวอย่างข้างต้นพบการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ ประเภท การซ้ำ
โครงสร้าง คือก็ดี.....ก็ดี

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในจดหมายจางวางหรั้ ทั้งใน

เนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอนเรื่องการศึกษาและการดำเนินชีวิต พบกลไกการเชื่อมโยงความ ๔ ประเภท ได้แก่ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความโดยการละ การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม และการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำ

จากเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอนทั้งในเรื่องการศึกษาและการดำเนินชีวิต ซึ่งสรุปได้ว่าเนื้อหาทั้ง ๒ ประเภท ไม่ปรากฏผลต่อกลวิธีการเชื่อมโยงความ กล่าวคือผู้วิจัยพบการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงเป็นจำนวนมาก และปรากฏรูปแบบการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงเหมือนกัน คือ การอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม การอ้างถึงด้วยคำบ่งชี้ และการอ้างถึงด้วยคำนามและส่วนขยาย โดยในเนื้อหาทั้ง ๒ ประเภท พบการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามมากที่สุด ซึ่งปรากฏการอ้างถึงด้วยสรรพนามบุรุษที่ ๑ คือ ข้า เพื่ออ้างถึงจางวางหว่า และการอ้างถึงด้วยสรรพนามบุรุษที่ ๒ คือ เจ้า เพื่ออ้างถึง นายสนธิ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากเนื้อหาสาระในวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นตัวกำหนดรูปแบบการใช้การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนามดังกล่าว เพราะในเนื้อหาเกือบทั้งหมดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสั่งสอน ตลอดจนการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่างๆ ดังนั้น การอ้างถึงด้วยสรรพนามบุรุษที่ ๑ และ ๒ จึงมีความจำเป็นในการสื่อสารเนื่องจากการสั่งสอนระหว่างพ่อกับลูก ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกัน สรรพนามที่ใช้จึงเป็นคำที่แสดงความเป็นกันเอง ดังคำว่า ข้ากับเจ้า

การเชื่อมโยงความโดยการละ เป็นรูปแบบการเชื่อมโยงความที่พบรองลงมาจาก การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึง ซึ่งปรากฏการละหน่วยนามในตำแหน่งประธานเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นการละคำว่า ข้า ที่อ้างถึง จางวางหว่า ทั้งนี้ เนื่องจากตลอดเกือบทั้งเรื่องเป็นการสั่งสอน การให้คำแนะนำระหว่างบิดาคือจางวางหว่า กับบุตรชายคือนายสนธิ แต่จะเห็นได้ว่าเมื่อละหน่วยนามในตำแหน่งประธานดังกล่าวแล้วผู้อ่านยังคงสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความนอกจากจะทำให้เห็นว่า ลักษณะภาษาที่ปรากฏในจดหมายจางวางหว่านั้น มีความเกี่ยวเนื่องร้อยรัดกัน ผู้อ่านสามารถที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องคำสอนต่างๆ ได้โดยตลอด ทั้งนี้ เพราะการเชื่อมโยงความทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวที่พบในจำนวนที่แตกต่างกันออกไปนั้น ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้เรียบเรียงขึ้นมามีเอกภาพ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Halliday & Hasan (1976) และแนวความคิดของชลธิชา บำรุงรักษ์ (๒๕๓๙)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. น.ม.ส. อัจฉริยภวิศรีรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆ ในภาษาไทย.
กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., ๒๕๓๙. (อัดสำเนา)
- ดิเรกชัย มัททนะสิน. “การศึกษากลุ่มประโยคในความเรียงภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๓.
- ทัศนีย์ เจริญพร. “ลักษณะการเชื่อมโยงความในศิลาจารึกอีสานระหว่าง พ.ศ. ๑๘๙๓-
๒๔๖๖.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.
- ธีรนุช โชคสุวรรณิช. “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาของบทความแสดงความคิดเห็นใน หนังสือ
พิมพ์ไทย (พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๔๐).” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎี
บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- นววรรณ พันธุ์เมธา. ไวยากรณ์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๙.
- นันทกานต์ ศิลป์สร. “การเปรียบเทียบการเชื่อมโยงความในรายการสารคดีไทยและ
สารคดีแปลทางโทรทัศน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- นิตยส์สุดา อภินันทภรณ์. “ลักษณะการเชื่อมโยงในการรายงานข่าวอาชญากรรมของ
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ : การศึกษาภาษาระดับข้อความ.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.
- ประภาพร มณีโรจน์. “การใช้รูปแบบคำนามเพื่อบอกความต่อเนื่องในข้อเขียนภาษา
ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

๑๓๔ ก้นดีทัด การเจริญ

ปิยนารถ แสงวงศ์ดี. “กลไกการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนของเด็กวัย ๗-๙ ปี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖.

พรศิริ ดันดีจิตจางู. “การเชื่อมโยงความในหมายรับสั่งสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ ๑.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

พิทยาลงกรณ์, พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. จดหมายจางวางหรั (ฉบับสมบูรณ). กรุงเทพฯ : บรรณกิจ ๑๙๙๑, ๒๕๔๓.

พิศมัย อยู่โพธิ์. “การเชื่อมโยงความในบทความทางเศรษฐกิจ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

พูนสุข นาวิก. “ลักษณะการเชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

ยุพร อร่ามกุล. “ลักษณะที่ดีเด่นของบทพระนิพนธ์ของพระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒.

วรวรรณ ศรียาภัย. “การเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

วิยะดา ตานี. “การเชื่อมโยงความในจารึกสุโขทัย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔.

สุนีย์ สี่ลาพรพินิจ. “ลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน).” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

สุภาพร งามประดิษฐ์. “การเชื่อมโยงความในการรายงานข่าวทางโทรทัศน์ : ชาวอ่านกับชาวสดแบบไม่มีบท.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

อัจฉรากร กัลยาจิตร์โกศล. “ลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๒ ๑๓๕

ภาษาอังกฤษ

Halliday, M.A.K. and Ruqaiya Hasan. *Cohesion in English*. London : Longman, 1976.